

JAUNŪJŲ ŪKININKŲ RATELIŲ VEIKLA: ŠIUOLAIKIŠKAI ĮVAIRIAPUSIO UGDYMO REALIZAVIMO GALIMYBĖS

Rita Vaitiekauskienė

Rokiškio Juozo Tūbelio progimnazija, Lietuva

El. paštas: *perlas.vait@gmail.com*

Įvadas

Jaunųjų ūkininkų būreliai, pagal tradiciją kartais pavadinami rateliais (JŪR), yra neformalaus ugdymo veikla, turinti šalyje savo gyvavimo istoriją. Šiandien tokie užsiėmimai šešioliktus metus vyksta tik dviejuose Lietuvos rajonuose: Rokiškio ir Pasvalio. Tikėtina, kad tai lemia partnerių: Lietuvos Žemės ūkio rūmų (LŽŪR), rajonų Ūkininkų sąjungos ir savivaldybės Žemės ūkio skyrių – finansinė parama ir organizacinė pagalba. Bendromis jėgomis nuveikti darbai džiugina.

Neformalios veiklos pavadinimas – Jaunieji ūkininkai – nukreipia mūsų mintis link vienu seniausių, pamatinių žmonijos išgyvenimo ištakų – žemdirbystės, kuria šiandien užsiima palyginus nedidelė žmonijos dalis. Todėl natūraliai gali kilti klausimas – kame slypi šiuolaikiškai įvairiapusis ugdymas?

Šio būrelio užsiėmimus vedu jau septintus metus ir manęs pačios iš pradžių neapleido abejonės – ar žemdirbiškų profesijų specialistų pamainos ruošimo poreikis, aktualus rajono ūkininkų sąjungai, o man asmeniškai – pasiūlyti mokiniams mūsų tautos tradicinį gyvenimo būdą atspindintį bei jos vertybes perteikiantį būrelį tarp kitų, mokykloje veikiančių – galbūt tėra savotiškas savanaudiškumas? Guodė tai, kad nuolat atsirasdavo virš 10 pradinukų, noriai lankančių šį būrelį. O kai 2015 metų rugpjūtį Vilniuje, UPC metodinėse dienose, išklausiau Švietimo ir mokslo ministrės Audronės Pitrienienės pranešimą apie šiaurinius iššūkius jaunosios kartos ugdymui, į Jaunųjų ūkininkų būrelio veiklą ėmiau žvelgti giliau ir plačiau. Atradimai mane maloniai nustebino, nes išryškino šios veiklos aktualumą bei universalumą, ir padarėsi pasidalinti savo įžvalgomis. Šia tema pranešimą skaičiau 2016 m. kovo mėn. Rokiškyje vykusioje respublikinėje konferencijoje „Jaunųjų ūkininkų rateliai (JŪR) – dialogas praeities ir ateities sandūroje“. Išklausiusi kitų lektorių aktualias jaunimo ugdymo problemas, iškeliančius bei pasiekimais džiuginančius pranešimus, supratau, kad verta apie JŪR veiklą supažindinti pedagoginę bendruomenę, kurios atstovams ja susidomėjus, Lietuvos Žemės ūkio rūmų darbuotojai mielai užmegztų bendradarbiavimo saitus.

Straipsnio tikslas – atkreipti pedagoginės visuomenės dėmesį į artimiausios aplinkos gamtamokslinės ir technologinės praktikos patirtį Rokiškio ir Pasvalio rajonuose. Detaliau panagrinėti jos pedagoginius aspektus Rokiškio Juozo Tūbelio progimnazijos pradinė klasių Jaunųjų ūkininkų būrelio veiklos pavyzdžiu.

Jaunųjų ūkininkų ratelio veikla: atvejo analizė

Bendra veiklos charakteristika

JŪR vykdo neformalaus ugdymo gamtamokslinę ir technologinę veiklą, siekiant suteikti mokiniams elementariausių žinių apie artimiausią gamtinę aplinką ir su žemės ūkiu susijusių įgūdžių, formuoti vertybines nuostatas gimtosios žemės, ją dirbančio žmogaus, etninio paveldo atžvilgiais, plėtoti ugdytinių pažintines bei asmenybines galias bei kompetencijas. Mokytojai JŪR gamtamokslinę ir technologinę veiklą projektuoja natūraliai atsižvelgdami į mokyklos teikiamų galimybių kontekstą, į partnerių pasiūlymus, bendradarbiaudami su kito rajono JŪR pedagogais. JŪR narių ugdymas neapsiriboja vien dalykinių botanikos, zoologijos ar biologijos žinių perteikimu. Mokytojai, įvertindami jau minėtą paramą, atsižvelgdami į metų laikus, šiandienos aktualijas, remdamiesi savo vertybėmis, nuostatomis, mokinių žingeidumu, individualiomis jų savybėmis ir poreikiais, būrelio veikloje kūrybiškai taiko Pradinio ir pagrindinio ugdymo Bendrosiose programose (2009) išdėstytus mokinių ugdymo turinio atrankos principus:

- aktualumo vaikui ir mokytojui: „...Turi skatinti mokinį apmąstyti savo šalies ir pasaulio kultūros paveldo įvairovę, visuotines vertybes, jų išsaugojimo ir puoselėjimo būtinybę, ...“ (7 p., 11.1).
- vertingumo tolesniam mokymuisi ir darbui: „... ugdymo turinys parenkamas taip, kad būtų susietas su mokinio, jo šeimos, bendruomenės gyvenimu, ugdytų gebėjimą bendrauti, spręsti problemas, dirbti grupėje ar komandoje,...“ (7 p., 11.2).
- prieinamumo : „... ugdymo turinį pritaikyti kiekvienam mokiniui pagal socialinę ir kultūrinę patirtį, lytį, mokymosi stilių, kitus individualius poreikius, <...> ypač išryškinant jo ryšius su gyvenimo praktika ir aktualijomis.“ (7 p., 11.3).
- darnaus vystymosi (11.4): „...gamtinės aplinkos, kultūros, socialinio ir ekonominio visuomenės gyvenimo tarpusavio priklausomumas, į ateitį orientuotas kūrybiškas mąstymas,...“ (1 p. 7, 1.4).

1 lentelė. Juozo Tūbelio pradinų klasių mokinių Jaunųjų ūkininkų būrelio veiklos plano metams pavyzdys (1 sav. pamoka)

Susipažinimas, vasaros patirtis darže.	Gilins motyvaciją padėti šeimai, vaišinsis obuolių pyragu.
Obuolių derlius.	Sužinos, kaip nuimtas obuolių derlius geriausiai išsilaiko.
Rudeninė derliaus mugė.	Prekiaus savo auginta produkcija šeimos sklypuose.
Dirvos ruošimas žiemai. Darbo sauga.	Sužinos, kaip ir kodėl reikia ruošti žemę žiemai.
Sėja žiemai. Česnakas.	Sužinos, kas sėjama iš rudens. Sodins česnakus.
Dirvožemio našumas.	Atkreips dėmesį, kad daržovių sodinimo vietą reikia keisti.
Kodėl nukrenta lapai?	Grėbs lapus mokyklos sode. Darbo su grėbliu sauga.
Kompostas.	Aiškinsis, kaip pagerinti žemę namų sąlygomis.
Saulė motinėle.	Sieks suvokti saulės energijos reikšmę žemdirbystėje.
Šiaudas – lyg saulės spindulėlis.	Susipažins su šiaudo savybėmis.
Šiaudelių žaisliukai.	Gamins šiaudinius reketukus ir girliandas eglutei.
Kūčių patiekalai.	Pakartos žemdirbiškąją simboliką.
Kūčių burtai.	Sužinos, kokias galias protėviai priskyrė saulėgrįžos metui.
Buriu buriu, avyte.	Lies, užuos vilną, išsiaiškins jos savybes ir paskirtį.
Sėjomaina.	Igis elementariausių sėjomainos žinių.
Po sniegu.	Ieškos sniego dangos, žiemą naudos žemdirbystei.
Mėnulis tėvelis.	Pakartos Mėnulio fazes, jų įtaką žemės darbams.
Daržas ant palangės.	Sės daigelius pirmiesiems vitaminams.
Vitaminai dirvožemiui.	Aiškinsis apie trąšų naudą ir žalą.
Sėjomaina.	Aiškinsis jos svarbą. Igis elementariausių žinių.
Daržo planavimas.	Sieks taikyti įgytas žinias apie sėjomainą.
Ankstyvoji sėja.	Aiškinsis, kodėl kai kurias daržoves reikia sėti ant palangės.
Užgavėnių trenksmas.	Aiškinsis žemdirbiškąją šventės prasmę.
Ridikėliai.	Sužinos, kuo naudingi ir kokios auginimo sąlygos.
Žirniai.	Sužinos, kokios auginimo sąlygos.
Karas piktžolėms.	Aiškinsis jų daromą žalą, priemones prieš jas.

Žolelių arbatos.	Sužinos, kaip vasarą ruošti vaistažoles, vaišinsis arbata.
Braškės.	Sužinos, kokie augalų dauginimosi būdai.
Salotos ar garšvos?	Sužinos, kokie augalai gamtoje teikia vitaminus pirmieji.
Dirvos purumas.	Aiškinsis dirvos purumo įtaką derliui.
Bitutė ratuota.	Aptars bičių darbo svarbą, medaus savybes ir jį ragaus.
Lauko gėlės.	Išsiaiškins žiedo paskirtį. Mokysis pinti pienių vainikus.

1 lentelėje akivaizdžiai matyti, kad mokinių ugdymo turinio atrankos principai įgyvendinami, vyresnės kartos akimis žiūrint, paprastose, savaime suprantamose veiklose: dažniausiai vartojamų vaistažolių rūšių pažinime, grėbiant lapus mokyklos sode, ant palangės sodinant pipirnes, o vėliau ragaujant su jomis sumuštinis ir pan. Tačiau šių dienų, pvz., miesto mokyklos pradinukams tai yra dideli ir džiugūs atradimai. Šie pavyzdžiai yra tik mažytis lašelis veiklos, vykdomos šiame ir kituose įvairaus amžiaus mokinių JŪ rateliuose (būreliuose).

Panagrinėkime JŪR veiklą pedagoginiu aspektu.

Mokinių bendrųjų kompetencijų ugdymas

1 pav. Rokiškio ir Pasvalio JŪR nariai – 2015 m. ekskursijos LR Seime metu (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Mokėjimo mokytis kompetencija (14.1)

Jaunųjų ūkininkų būrelį vedu rajono centro progimnazijos pradinių klasių mokiniams. Tikriausiai nėra naujiena tai, kad dauguma mokinių nepažįsta darželiuose augančių augalų, nesuvokia, iš kur atsiranda sėklos ir pan. Pirmokai žingeidūs iš prigimties, jiems rūpi kas, kaip, iš kur atsiranda ir kur dingsta, vyresni dažnai turi pradinį suvokimą iš patirties kaimuose. Ketvirtokams rūpi įgyti žinių apie produktus ir technologijas: kaip gaunamas sviestas, kaip auginti saldžiuosius pipirus ir pan. Gilinantis į pasiūlytas temas jie noriai ieško atsakymų, dalinasi turimomis žiniomis. Jos iškelia naujų klausimų ir tokiu būdu būrelio nariai įgyja pradinių gamtamokslinių žinių ir technologinių įgūdžių, susijusių su artimiausia aplinka, žemės ūkio veikla. Mokiniams labai patinka dirbuotis gamtoje, konkrečiai – mokyklos sode. Čia jie įgyja elementariausių praktinių įgūdžių, kurie formuoja vaizdinius, reikalingus abstrakčiam mąstymui. Būrelių partneriai pavasarį jauniesiems ūkininkams, pagal išgales ir pageidavimus, parūpina sėklų vasaros darbams šeimyniniuose sklypuose. Taip ugdomi planavimo (projektavimo) įgūdžiai, nes reikia, pvz., numatyti vasaros darbus, apmąstyti daržovių auginimo ar kitų žemės ūkio darbų eigą bei tikėtinus rezultatus. Sulaukus rezultatų (sudygo, nesudygo, užaugo ar ne...), pasekmes tenka sieti su priežastimis: kodėl pavyko ar nepavyko, kas daryta gerai, o kur dar reikia gilinti žinias, kad rezultatas džiugintų. Apibendrindami patirtį būrelio nariai akivaizdžiai *įsisąmonina*, kaip konkreti veikla ir aplinkos veiksniai daro įtaką apčiuopiamą rezultatui. Labai svarbi mokėjimo mokytis kompetencijos ugdymo sudėtinė dalis JŪR veikloje – pažintinės veiklos keitimas prasmingu poilsiu. Savo būrelyje, atsižvelgiant į ugdytinių amžių, būtinai randame laiko vaikų žaidimams, kurių įvairovė žemdirbiškąja tema dėl ilgus šimtmečius vyravusio tautos gyvenimo būdo žaismingai papildo nagrinėjamą temą, taip įtvirtinant bei lavinant kognityvinius mokinių gebėjimus. Mokslo metų pabaigoje partneriai paprastai organizuoja trijų dienų nemokamą stovyklą rajono JŪR nariams, kur praktinė gamtamokslinė ir technologinė veikla derinama su vasaros poilsiu. Lietuvos didžiuosiuose miestuose kiekvieną rudenį prekiaujantys „ūkininkaičiai“ turi galimybę dalyvauti atrakcijose, pakviečiami į įspūdingas edukacijas.

2 pav. 2015 m. – netrukus prasidės edukacija Kauno Perkūno namuose
(R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Komunikavimo kompetencija (14.2)

Norėčiau atkreipti dėmesį, kad Jaunųjų ūkininkų būrelis yra ypatingas tuo, kad metų laikų padiktuoti darbai mokytojus ir mokinius stato į lygiavertę poziciją. Veiklą planuoja mokytojas, tačiau jis nėra vienintelis informacijos perteikėjas. Neapsieinama be informacinių technologijų, tačiau mokiniai atidžiai išklauso ir partnerių pateikiamą informaciją stovyklų, išvykų metu ar sulaukę svečiuose. Savo žiniomis ir turima patirtimi patys mielai dalinasi su būrelio nariais, bendrauja ir bendradarbiauja tarpusavyje, skirstydami darbus mokyklos sode, kurdami darbelius ar ruošdamiesi mugėms, žaisdami. Prekiaudami stengiasi įveikti savo nedrąsą siūlydami prekes, išsamiai informuoti apie jas pirkėjus, kultūringai bendrauti.

3 pav. Vilniaus „Derlius – 2015“ šventinėje mugėje prie rajono JŪR prekystalio (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Pažinimo kompetencija (14.3)

Dalyvaujant Jaunųjų ūkininkų būrelio veikloje, neišvengiamai tenka susidurti su artimiausia gamtine aplinka, jos raida, iš to išplaukiančiais kultūriniais saitais. Svogūnai ant palangės pavasarį, pirmosios pavasarinių gėlių rūšys, augalų sėklų dėžučių įvairovės pažinimas ir darželio rudeninių gėlių žiedų margumynas, vaismedžių vainikų įvairovės ir pavasarį brinkstančio pumpuro stebėjimas, tautinių juostų raštų, Kūčių valgių ir Užgavėnių papročių simbolika – šios ir kitos temos yra glaudžiai susiję, šių dienų miesto mokiniams, net ir turintiems kaimus, kelia susidomėjimą, teikia atradimo džiaugsmą. Darbuodamiesi sode (kad neužliptų ant grėblio ir pan.) ir tyrinėdami (kad neįkvėptų dulkių ar pan.) susipažįsta su saugaus darbo reikalavimais. Tokiu būdu per patirtį ugdytiniai formuoja(si) gyvenimui reikalingus sugebėjimus, savivoką, vertybines nuostatas.

4 pav. Praktinė veikla mokyklos sode (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Socialinė kompetencija (14.4)

Be pažintinių gebėjimų plėtojimo pradinių klasių mokinius į Jaunųjų ūkininkų būrelį vilioja galimybė turiningai ir naudingai praleisti laisvalaikį savo bendraamžių būryje. Savęs, kaip būrelio nario, suvokimas jiems yra svarbus. Žino elgesio būrelyje taisykles, perspektyvas (į stovyklas ir muges važiuoja tik ketvirtokai), teises ir pareigas. Būrelį gali lankyti ir berniukai, ir mergaitės; ketvirtokai draugiškai sutaria su pirmokais. Mokymosi pasiekimai čia neakcentuojami. Kiekvienas gali rasti dominančios veiklos sau pagal jėgas, pamėgtą mokymosi stilių, nes vaikai vieni kitiems mielai padeda, kuria draugiškus santykius.

Iniciatyvumo ir kūrybingumo kompetencija (14.5)

Kai būrelio nariai įgyja patirties ir supratimą, apie būrelio veiklą, drąsiai teikia pageidavimus ir pasiūlymus, dažnai pasidžiaugia, kad namuose pritaikė naują patirtį. Mielai atsiliepia į partnerių pasiūlymus, įgyvendindami iškeltus uždavinius savitai juos papildo. Atsiradus suvokimui, kad, nepaisant žmonijos pasiektų išmaniųjų technologinių aukštumų, gamtoje tebeveikia natūralūs dėsniai, nepertraukiamais ciklais rikiuojantys kaitą joje, bei pradiniam suvokimui kas iš kur ir kaip atsiranda ir dingsta, mokiniams ima formuotis nuostata: tausoti ir saugoti gamtą.

5 pav. „Daržui“ ant palangės panaudota antrinė žaliava
(R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Asmeninė kompetencija (14.6)

Dalyvaudami būrelio veikloje: darbuodamiesi, aiškindamiesi, stebėdami, eksperimentuodami, žaisdami, dalyvaudami mugėse – mokiniai įgyja įvairiausias patirties. Sėkmė suteikia mokiniams pasitikėjimo savo jėgomis, o nesklaidumai ir klaidos, kurių realiai neįmanoma išvengti, – išminties, kuri taip pat ugdo pasitikėjimą savimi. Įgydami elementariausių sugebėjimų ir žinių, mokiniai per savuosius asmenybinius filtrus atsirenka ir susikuria sau aktualų ir prasmingą bagažą: vienam labai reikšmingas daržas ant palangės, o kitam – turėti paties rankomis sukastą „savo“ lysvelę mokyklos sode. Jei per vasarą mamos, labai tikėtina, padeda ravėti daržą, tai mugėse patiems tenka sutelkti jėgas ir drąsą, siekiant sąžiningai ir atsakingai išparduoti užaugintą produkciją. Dažnam jaunajam prekeiviui tai būna nemažas stresas, kurį būryje, patiriant pirkėjų geranoriškumą, pavyksta įveikti.

6 pav. Šventinę derliaus mugę Vilniuje aplanko aukščiausio rango šalies pareigūnai,
bendruoja su Jaunaisiais ūkininkais (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Veikla kūnui, protui ir emocijoms

Jau aptarėme, kad žinias JŪR nariai perima iš būrelio mokytojo, dalinasi tarpusavyje, išgirsta iš svečių (išvykose – šeiminių), ŽŪR koordinatorės savivaldai, susiranda pasitelkiant IKT, įgyja dalyvaudami praktinėse veiklose ir edukacinėse programose. Žinioms suvokti JŪ būrelyje yra pakankamai laiko, nes veiklos ritmą diktuoja metų laikai: žiemą galima ramiai analizuoti su žemės ūkio paprasčiausiomis technologijomis susijusias žinias, o likusiu laiku įsigilinti, išbandyti, papildyti bei įtvirtinti naujomis veikiant praktiškai. Pavyzdžiui, pavasarį reikėjo tik prisiminti, jog išsiaiškinome, kodėl toje pačioje vietoje neverta kasmet auginti tokių pačių daržovių, ir savo sklype tas žinias atitinkamai taikyti. Minėtu pavyzdžiu vėliau galima panagrinėti sąvoką „sėjomaina“ ir gilintis į jos elementariausią planavimą. Vaikams per patirtį lengviau įsisąmoninti informaciją, o turimos patirties ir žinių pagrindu – lengviau įsisavinti naują.

Sulaukus tam tikros veiklos rezultatų, būrelyje aptariama jos narių įgyta patirtis, patirtos sėkmės ar nesėkmės (tarkim, kaip būrelio nariams namuose sekėsi pavasarinę gautų sėklelių „daržininkystė“ ant palangės). Konkreti patirtis apibendrinama, daromos išvados, keliami nauji klausimai.

Suvokus gaunamas žinias ir jas taikant praktiškai realioje aplinkoje, o kartais šis procesas vyksta atvirksčiai, natūraliai įgyjami sugebėjimai. Vieną rudenį pirmiausia išsiaiškinome komposto formavimosi komponentus ir procesą, o po to ėjome grėbti vaismedžių lapų ir nešti į mokyklos sodo kompostinę dėžę, o kitą rudenį – pirma grėbėm lapus, smulkias šakeles, rinkom nudžiūvusius žolynus ir nešėm į kompostinę dėžę, tik vėliau išsiaiškinome šio darbo ne tik estetinę, bet ir praktinę naudą. Mokiniais darbuotis abiem atvejais patiko, susidomėję klausėsi ir aiškinimų apie komposto formavimąsi bei naudą. Svarbu tai, kad ugdomoji veikla buvo teikiama mokinių protui – taikė turimas ar perteiktas žinias arba per patirtį įgytas apdorojo, perkėlė į abstrakcijų lygį; kūnui – dalyvavo dauguma juslių: ir regėjimas, ir uoslė, ir lytėjimas, ir klausia, gaivaus oro bei savo fizinių galių pajautimas; emocijoms – sužinojo ir patyrė naujų dalykų, darniai darbavosi grupėje ir gavo akivaizdų rezultatą, nes teorijos ir praktikos pagrįstumą kiekvieną pavasarį patikrindavo.

Nuostatų formavimąsi lemia emocijos. O bendros ar individualios veiklos išgyvenimas, sėkmės, nesklendimai, gauti rezultatai neišvengiamai jas veikia, nes mokinių lūkesčiai pasiteisina ar (kartais nepamatuoti) nepasiteisina. Dažnai jiems iškyla įvairiausių klausimų – ar galima dar? Kaip? Kodėl? Ar gali būti geriau? O kas būtų, jeigu būtų? Ar būtina?.. Diskutuojant, stebint procesus, perimant patirtį, išgyvenant sėkmės jausmą, atsakymų į klausimus suradimas (o kartais atsakymus paliekame ateičiai) formuoja, plečia ar gilina nuostatas, ugdo atsakomybės jausmą, kantrybę.

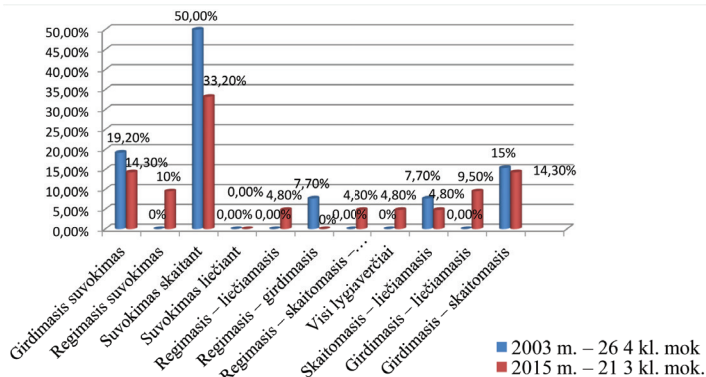
Individualizavimas ir diferencijavimas

JŪR veikloje sėkmingai dalyvauti gali skirtingo amžiaus, abiejų lyčių, skirtingų ugdymosi galių, specialių poreikių, įvairių mokymosi stilių mokiniai. Svarbiausia, kad jie patys tarpusavyje dažniausiai gražiai susitaria, suderina bendravimą ir bendradarbiavimą, išnaudoja galimybę pasirinkti veiklą, jos apimtis, sudėtingumą, vieni kitiems padeda.

7 pav. JŪR veikloje sėkmingai dalyvauja abiejų lyčių, skirtingo amžiaus ir mokymosi galių, specialių poreikių mokiniai (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Norėdama akivaizdžiai parodyti, koks nelengvas mokytojui uždavinys yra individualizuoti ar diferencijuoti ugdymo procesą pamokoje, 1 diagramoje pateikiu atliktus pradinukų dviejų skirtingu laiku besimokiusių klasių informacijos priėmimo kanalų tyrimo duomenis pagal E. Kret (2001) metodiką, išryškinant jų silpnynes. Tai reiškia, kad mokiniams informaciją sunkiausia įsisavinti pavaizduotais būdais. 8 paveiksle akivaizdžiai matyti, kad verbalinę informaciją (išsiskiria girdimasis, girdimasis – skaitomasis informacijos priėmimo būdas bei suvokimas skaitant) mokiniai priima sunkiausiai, nors ji vyrauja formalaus ugdymo užsiėmimuose. JŪR veikla sudaro sąlygas, bent jau šio amžiaus tarpsnio daugumai vaikų, gauti informaciją jiems priimtinais būdais, tausojant jų psichinę sveikatą.

8 pav. Pradinių klasių mokinių informacijos priėmimo silpnieji kanalai (pagal E. Kret (2001) metodiką)

Praktinė veikla, kuri, akivaizdžiai matosi 1 diagramoje (suvokimas liečiant), yra priimtinausias tokio amžiaus mokinių informacijos priėmimo būdas, šiuose užsiėmimuose užima svarią laiko dalį. Tad tikėtina, kad kiekvienam mokiniui (net ir informaciją priimančiam regimaisiais bei girdimaisiais suvokimo kanalais) atsiras užduotis, kuri bus maloni pagal individualius polinkius ar pomėgius. O kas patinka, tą siekiama pakartoti – atsiranda motyvacija mokytis. Arba nejučia imamasi ir ne itin mėgiamos veiklos, kuri lydi mėgstamąją. Tokiu būdu ugdymas neįkyriai tampa įvairiapusiškas, o tai siejasi su H. Gardnerio sudėtinio intelekto teorija.

Mokymosi stilių pagal H. Gardnerio sudėtinio intelekto teoriją (1987 m.) lavėjimas

JŪR veikloje natūraliai lavinami įvairių mokymosi stilių (pagal H. Gardnerio sudėtinio intelekto teoriją (1987 m.)) gebėjimai priimtą ir suvoktą informaciją apdoroti ir taikyti veikloje. Štai keli pavyzdžiai:

- kalbinis (verbalinis) lavinasi, kai tenka nagrinėti teorines žinias, perteikti ar išklaudyti praktinę patirtį, skirstantis praktinius darbus, bendraujant;
- erdvinius gebėjimus reikia pasitelkti, norint sukasti lysvę, įvertinti atstumą, kiek toli reiks nešti maišą lapų, darbuotis neužkliūvant už draugo ar jo neužgaunant;
- matematinį – loginį gebėjimą mokiniai gilina numatydami veiklą, apskaičiuodami konkretų kiekį ar sverdami vaistažolių pakuotes mugei, prekiaudami, pasidalindami sklypą grėbimui, sukasdami taisyklingos formos lysvę;
- pajausdami savo fizines galias ar nuovargį, taip stiprindami raumenis, įvertindami grėblio ar lapų maišo svorį, tikslindami judesius dirbiantis, vaikai lavina kūniškąją – kinestezinę intelekto rūšį;
- muzikinį gebėjimą plečia ne tik girdimi gamtos, ritmiški darbo garsai, bet ir liaudiškų ratelių bei žaidimų melodijos;
- tarpasmeninius sugebėjimus gilina bendravimas su būrelio nariais, mokytoja, bendros veiklos derinimas bei dalinimasis darbais, dalyvavimas mugėse;
- asmeniškąją intelekto rūšį plėtoja galimybė kiekvienam pateikti pasiūlymą, pasirinkti siūlomą veiklą ar jos atsisakyti;
- gamtinę intelekto rūšį formuoja gamtos dėsnių pažinimas, metų rato cikliškumo įsisąmoninimas, įgyta patirtis;
- egzistencialistinę – gyvybės bet kokia forma trapumo suvokimas.

Kaip matyti iš kelių pateiktų pavyzdžių, būrelyje imantis veiklos, išreiškiančios mėgiamiausią (dažniausiai ir stipriausią) intelekto rūšį, lygiagrečiai lavinasi dar kelios, galimai silpnesnės. Pavyzdys: lapus grėbiant akivaizdžiausiai „įdarbinama“ kūniškoji – kinestezinė intelekto rūšis, tačiau lygiagrečiai veikia ir erdvinis, matematinis – loginis, asmeniškasis, neišvengiamai reiškiasi ir tarpasmeninis, verbalinis (žodinis) bei nelieta visiškai nuošaly ir likusieji protiniai gebėjimai. Tai aktualu šių dienų augančios kartos individų gausiai daliai, laisvalaikiu susikoncentravusiai į virtualų gyvenimą statiškoje būsenoje, apsiribojančioje mygtukų spaudinėjimu.

Tarpdalykinė integracija

Ji JŪR veikloje taip pat labai reikšminga, nes smagiai, prasmingai veikiant ir dirbaujantis, vaikams vizualizuojamos pamatinės sąvokos ar formuojami reikalingi vaizdiniai iš realių perkeltiant į abstrakčius. Štai keletas pavyzdžių:

- nagrinėjant lietuvių klasikų kūrybą, mokantis mintinai eilėraščius sugebėjimas įsivaizduoti konkrečius daiktus, augalus, gamtos reiškinius ir pan., yra labai svarbūs. Štai vienai mokiniai B. Brazdžionio eilutės „Ir linų žydėjimas be krašto“ emocinės nuotaikos niekaip nesugebėjau perteikti. O gamtos garsų pamėgdžiojimais? Tai ir lietuvių kalbos, ir muzikos dalis;
- muzikos pamokose dainuojant liaudies dainas, dažnai minimos rūtelės, dobilėlis, žirgelis, dirvonas ir t. t. Gera dainuoti apie tai, ką pažįsti;
- dailės ir technologijų pamokose lietuviškų raštų simbolika bei spalvų koloritas, kaip ir visa tautodailė, susijusi su **mūsų krašto** gamta, **žemdirbiškuoju gyvenimo būdu**;
- matematikos vaizdiniai puikiai formuojasi dirbaujantis: jei vienur atimi, tai kitur pridedi, įrankių mažiau negu vaikų ir pan.;
- dirbaujantis pagal jėgas ir žaidžiant mokinių fizinės galios lavinasi natūraliausiai;
- chemijos elementariausius pradmenis įgyja stebėdami procesą buvo – supuvo, susipažindami su vitaminais;
- fizikoje jėgos peties dėsnis lengviau suvokiamas, padirbėjus su grėbliu;
- be informacinių technologijų šiandien niekaip neapsieisi;
- žmogaus sauga yra ypač reikšminga – atliekant praktikos darbus, būtina laikytis saugaus darbo taisyklių;
- gyvenimo įgūdžiai turtėja dalyvaujant mugėse, stovyklose, vieną kartą mano paruoštą meninę programėlę apie vilnos kelią su būrelio nariais rodėme jau minėtoje konferencijoje;
- sveikatos ugdymo bendroji programa vykdoma ir nagrinėjama labai plačiai: veikia gryname ore vaikus stiprina bei grūdina, darbai darže, sode ar kitur – natūraliausias mokinių fizinių galių stiprinimas ar fizinių gebėjimų lavinimas, natūralaus pluošto (lino, vilnos), auginamų javų, daržovių, vaistažolių savybių naudos žmogaus organizmui nagrinėjimas formuoja vaikų savimonę, produkcijos savame ūkyje auginimas ir vartojimas tiesiogiai teigiamai veikia mokinių sveikatą;
- ugdymo karjerai integruojamoji programa JŪR užsiėmimuose taip pat sėkmingai įgyvendinama: vaikams patinka, kai dirbama realioje aplinkoje su tikrais įrankiais, pasiekiami konkretūs rezultatai, veikiami egzistuojančių (be imitacijos) gamtos dėsnių;
- galimybė mugėse realizuoti užaugintą produkciją padeda mokiniams formuoti suvokimą, iš kur gaunami pinigai. Tokiu būdu dedami verslumo pradmenys, gilinamas suvokimas, kad darbas kuria gerovę.

9 pav. Meninės programėlės „Buriu buriu, avyte“ akimirka respublikinėje konferencijoje „JŪR – dialogas praeities ir ateities sandūroje“ Rokiškyje. Antrame plane – LŽŪR vicepirmininkas S. Dimaitis ir LŽŪR koordinatore savivaldai L. Meilutė-Ditkūnienė (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Norėtusi atkreipti dėmesį į etninės kultūros bendrąją programą, kurios turinys: gimtoji kalba, tautosaka, papročiai, dora, pedagogika, mitologija, medicina, psichologija, liaudies muzika, dailė, choreografija, astrometeorologija,... – atspindi tradicinį žemdirbiškąjį mūsų tautos gyvenimo būdą ir yra neišsamiama ugdymo priemonė JŪR turinyje. Ir nors šiandien gyvenimo būdas yra kardinaliai pasikeitęs, tačiau per amžius sukauptos vertybės tebeglūdi mūsų genofonde ir neprarado aktualumo. Norėdama įtikinti, palyginimui su šių dienų ugdymo iššūkiais, pateikiu kai kuriuos etnokultūros pedagogikos bruožus, išskirtus R. J. Vasiliausko (2002):

- įkūnija tautos dvasinius lūkesčius, idealus, pažiūrų sistemą, kuri iš kartos į kartą atsispindi tautosakoje;
- padeda ruošti ir adaptuoti bendruomenėje darbui ir tėvystei (socializuoti);
- liaudies pedagogikos raidai būdingasėjimas nuo praktikos prie teorijos;
- vaiko artimą ryšį su aplinka grindžia doroviniais principais;
- atitinka vaiko amžių ir lytį.

Apibendrinimas

Šiandien gyvename laikotarpyje, kada ieškoma, kaip optimizuoti ugdymo turinį, kad įvairiausių ugdymosi poreikių turintys vaikai gautų reikalingas žinias. Galbūt neformalaus ugdymo Jaunųjų ūkininkų būrelio veiklai šalyje verta pasklisti

plačiai ar tapti formaliuotu ugdymu, nes sudaro sąlygas sėkmingai įgyvendinti šiandieninius sudėtingus, įvairiapusiškus, daugiasluoksnius jaunosios kartos ugdymo iššūkius: ugdo mokinių dalykines ir bendrąsias kompetencijas, aktyvūs ugdymo metodai, mokymasis per patirtį natūraliai suteikia veiklos protui, kūnui ir emocijoms, o akivaizdžių rezultatų įsivertinimo ir įvertinimo verbalizavimas lavina mąstymą. Konkreti veikla šio būrelio užsiėmimuose vyksta vaikams bendraujant ir bendradarbiaujant bei ugdantis savarankiškumą, suteikia galimybes individualizavimui ir diferencijavimui įvairiais aspektais, kloja praktinius ir teorinius pagrindus tarpdalykinei integracijai. Džiugu, jei būrelio narys ateityje pasirinktų gyvenimo kelią, susijusį su moderniu žemės ūkiu. Tačiau platesnis JŪR veiklos siekis yra formuoti ugdytinių vertybines nuostatas: gamtosauginę savimone, meilę savo kraštui, jo paveldui, pagarbą kitoms kultūroms, gerovės kūrimui darbštumu ir atvirumą naujoms technologijoms. Lietuvos Žemės ūkio rūmų specialistai yra pasiruošę bendradarbiauti su šalies ugdymo įstaigomis, kurias sudomins Jaunųjų ūkininkų veikla.

10 pav. Pirmokas būrelio draugams pasakoja apie namuose paties užaugintą citriną (R. Vaitiekauskienės nuotr.)

Problemos

Darbas šalyje vertinimas aukščiausiu lygiu yra neapibrėžtas. Kas tai – bausmė, pažeminimas ar garbinga priemonė gerovei kurti? Jaunoji karta jautriai reaguoja į gyvenimo realijas, kurios daro įtaką jos pasirinkimams. Vaikai, jaunimas mėgsta prasmingą, o ne imitacinę veiklą („Kam rūšiuoti, jei viskas verčiama į tą pačią šiukšliavežę?“). JŪR narių praktika žemės ūkyje būtų logiška sudėtinė ugdymo dalis, tačiau ir vėl neapibrėžta – tai vaikų samdymas, išnaudojimas ar savanoriavimas?

Dėl neapibrėžtumo šio būrelio partneriai nuolat kelia klausimą, ar gali mokiniai dirbti žemės ūkio sektoriuje praktikos darbus ir už tai gauti atlygį, kaip sudėtinę verslumo ir ekonomikos integruojamosios programos dalį?

Nuorodos apie JŪR veiklą:

- Atsakingas rūpinimasis jaunąja karta. „Gimtasis Rokiškis“, 2016. [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-14]. Prieiga per internetą : <<https://www.grokiskis.lt/aktualijos/atsakingas-rupinimasis-jaunaja-karta>>.
- Jaunųjų ūkininkų rateliai (JŪR) – dialogas praeities ir ateities sandūroje. Pasvalio rajono savivaldybė, 2016, [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-14]. Prieiga per internetą : <<http://www.pasvalys.lt/lt/news/1225/jaunuju-ukininku-ratelii-jur-dialogas-praeities-ir-ateities-sanduroje:4821>>.
- Jaunųjų ūkininkų rateliai - dialogas praeities ir ateities sandūroje. Rokiškio sirena, 2016, [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-18]. Prieiga per internetą: < <http://www.rokiskiosirena.lt/laikrastis/2016-03-11.pdf> >.
- Jaunųjų ūkininkų ratelių stovykla. Lietuvos Žemės ūkio rūmai, 2016, [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-14]. Prieiga per internetą:< <http://www.zur.lt/naujienos/jaunuju-ukininku-rateliu-stovykla/>>.
- Mokosi būti jaunaisiais ūkininkais. Ūkininko patarėjas, 2016, [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-18]. Prieiga per internetą:< <http://ukininkopatarejas.lt/mokosi-buti-jaunaisiais-ukininkais/>>.

Literatūra

- Epale, suaugusiųjų centro mokymosi elektroninė platforma (2016). [interaktyvus], [žiūrėta 2016 - 03 - 19]. Prieiga per internetą <https://ec.europa.eu/epale/lt/content/patirtinio-mokymosi-strategija-mokymasis-patirties-ir-patirti>.
- Kret, E. (2001). *Mokykimės kitaip: atviro mokymosi idėjos* [Let's learn differently: Open learning ideas]. Kaunas: Šviesa.
- Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos (2009). Vilnius.
- Pitrėnienė, A. (2015). Geresnis mokinių mokymasis – esminis švietimo sistemos prioritetas. *Konferencija „Mokinių pasiekimai. Ką turime daryti kitaip?“* [interaktyvus], [žiūrėta 2017-03-17]. Prieiga per internetą: https://www.smm.lt/uploads/documents/Kalbos-pranesimai/Ministr%C4%97s%20prane%C5%A1imas_2015-08-26.pdf.
- Vasiliauskas, R. J. (2002). Lietuvių liaudies pedagogika – jaunosios kartos socializacijos fenomenas (XIX a. antroji pusė – XX a. pradžia). Habilitacinio darbo santrauka, Vilnius, [interaktyvus], [žiūrėta 2015 - 11 - 25]. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/elvpu/33518.pdf>.
- Žilinskaitė, R. (2003). *Mokinių mokymosi pradinėje mokykloje individualizavimas stiliaus pagrindu. Magistro darbas*. Šiauliai.

Summary

YOUNG FARMERS' CLUBS (YFC) ACTIVITIES: POSSIBILITIES OF REALIZATION OF CONTEMPORARILY MULTIFACETED YOUTH EDUCATION

Rita Vaitieauskienė

Rokiškis Juozas Tūbelis Progymnasium, Lithuania

Young Farmers' Clubs have their own history in Lithuania. They functioned actively in interwar Lithuania. After restoration of Lithuania's independence, such farmer clubs have existed for years in the regions of Rokiškis and Pasvalys. Although currently there is no high demand for agriculture careers, young farmers' clubs have not lost their relevance. On the contrary, they provide especially advantageous circumstances for youth education according to challenges faced by modern versatile educational process. The author's insights are based on the experience and results got while working with primary school students in the young farmers' club.

The summary of the experience how creatively teachers realize the content of the club's activities according to the principles of General programmes of Primary and Basic education (2009) is provided in the article. Working with the partners (Regional Farmers' Associations, Agricultural Services and Chamber of Agriculture of the Republic of Lithuania) the relationship between club members and the closest natural, sociocultural and economic environment is established, educational programmes not only enrich students' experience developing valuable attitude towards the native country, its heritage, as well as the variety of the world, but also raise students' awareness of fragility of various forms of life and develop ecological self-consciousness. Students analyse natural materials, observe processes in nature, thus they use theoretical knowledge practically checking information provided in different sources. Evaluating the results students can easily notice the relationship between cause and effect and improve their general competency. Knowledge gained in a practical way nourishes mind, body and emotions, it is transferred to the abstract level. Club members harmoniously share activities despite the difference in age, learning capacity and style, both genders and special needs. Young Farmers' Club activities contain a lot of space for interdisciplinary integration. Enterprising activities are revealed for students participating in local and national fairs. The major factor is that there are children who highly enjoy these activities.

Keywords: general competency, youth education, Young Farmers' Club.